

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

١٠١٢٠٢

دانشگاه پیام نور - کتابخانه مرکزی بخش نشریات	
شماره ثبت	۳
شماره مدرک	۸۰۴
شماره رکورد	۸۶/۴/۱۷

دانشگاه پیام نور تهران
دانشکده: ادبیات و علوم انسانی
گروه: علوم اجتماعی

عنوان: بررسی متغیرهای جامعه شناختی مؤثر بر گرایش
جوانان شهر رودسر به هویت ملی

پایان نامه:

برای دریافت درجه کارشناسی ارشد در رشته جامعه شناسی

مؤلف: جواد بخشی

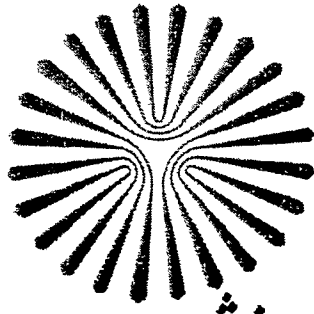

استاد راهنما: دکتر امیر ملکی

۱۳۸۷ / ۲ / ۱۶

شهریور ماه ۱۳۸۶

۱۰۱۲۰۲

دانشگاه پیام نور

تصویب نامه

پایان نامه تحت عنوان:

بررسی متغیرهای جامعه شاختی موثر بر گرایش جوانان شهرستان رودسر به هویت ملی

نمره: ۱۹ (نوزدهم) درجه: عالی

تاریخ دفاع: ۸۶/۰۶/۰۴

۱۳۸۷ / ۲ / ۱۱

اعضای هیات داوران:

امضاء	مرتبه علمی	هیات داوران	نام و نام خانوادگی
	استاد	استاد راهنما	۱- آقای دکتر امیر ملکی
	رئیس	استاد مشاور	۲- آقای دکتر محمد جواد زاهدی
	رکن داور	استاد داور	۳- آقای دکتر سید جواد صالحی
	استاد	نماینده گروه	۴- آقای دکتر امیر ملکی

۱ ۵ ۱ ۳ ۵ ۳

باسمه تعالی

از زحمات بی شائبه اساتید بزرگوار و گرانقدر جناب آقای **دکتر امیرملکی** و جناب آقای

دکتر محمد جواد زاهدی مازندرانی که با راهنمایی های مفید و ارزنده خود در تمام

مراحل تحقیق، اینجانب را رهین منت خود نموده اند و نظرات سودمندی را در تدوین پایان نامه ارائه نموده اند از صمیم قلب و با تمام وجود سپاسگزاری می نمایم.

از استاد داور این پایان نامه جناب آقای **دکتر سید جواد صالحی** که با دقت و باریک

اندیشی به مطالعه ی پایان نامه پرداخته و تذکرات مهمی را یادآوری کرده اند کمال امتنان و قدردانی را دارم.

از دوست عزیز و صمیمی خودم جناب آقای رضا معصومی راد (دانشجوی دکتری جامعه

شناسی دانشگاه تهران) به خاطر راهنمائیهای سودمندش در امر پردازش دقیق تر داده های تحقیق

تشکر می کنم و برای ایشان آرزوی توفیق دارم.

جواد بخشی

تقدیم به بهترین های زندگی
پدرم الگوی بزرگی و شایستگی
مادرم الگوی مهربانی و محبت
همسرم الگوی عشق و فداکاری
فرزندانم معصومه و مهسا الگوی امید

چکیده

پیشرفت در صنعت و تحول در زمینه وسایل و ابزار فناوری بویژه گسترش رسانه های جمعی همچون ماهواره و اینترنت فرصتی را فراهم کرده تا هویت ها آزادانه و شکننده باشند. به دنبال این تغییر و تحولات صنعتی، و فرایند جهانی شدن هویت ملی کشور در دهه ای اخیر با چالش هایی روبرو شده است، این امر اذهان بسیاری از محققان و مسئولان و متفکران را متوجه این پرسش کرده است که وضعیت هویت ملی در جامعه ایران در حال حاضر چگونه است؟ با توجه به اهمیت این موضوع این پژوهش با استفاده از چارچوب نظریات جامعه شناسی و روانشناسی اجتماعی به بررسی متغیرهای جامعه شناختی مؤثر بر گرایش جوانان ۱۶-۲۹ ساله شهرستان رودسر به هویت ملی پرداخته است. نتایج تحقیق حاکی از این است که:

- ۱- در بین جوانان، زنان از گرایش بیشتری به هویت ملی نسبت به مردان برخوردارند. ۲- میزان تعلق و تعهد متأهلان به هویت ملی بیشتر از مجرد ها است. ۳- میزان تعلق، تعهد و گرایش به هویت ملی جوانان گروه سنی ۲۶-۲۹ ساله بیشتر از گروه های سنی دیگر است. ۴- یکی از مهم ترین متغیرهای مؤثر بر گرایش جوانان به هویت ملی، متغیر رضایت از کشور است که دارای رابطه مستقیم با هویت ملی است. ۵- تحصیلات نیز متغیری است که تأثیر اساسی در گرایش جوانان به هویت ملی دارد و رابطه مستقیم با آن دارد. ۶- ۸۲/۸ درصد از جوانان رودسر به ایرانی بسیار افتخار می کنند. ۷- ۲۰ درصد ایرانی بودن را اصلاً افتخاری برای خود نمی دانند.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
ث	فهرست شکل ها .....
ج-ح	فهرست جداول .....
۱-۴	فصل اول: کلیات .....
۱	۱-۱ طرح و بیان مسأله .....
۳	۱-۲ اهمیت و ضرورت تحقیق .....
۴	۱-۳ اهداف تحقیق .....
۵-۲۸	فصل دوم: سوابق نظری تحقیق .....
۵	۱- مروری بر پژوهش های پیشین .....
۱۰	۲- مروری بر جایگاه مفهوم هویت در علوم اجتماعی و رفتاری .....
۱۸	۳- انواع هویت .....
۱۸	الف- هویت فردی .....
۱۹	ب- هویت اجتماعی .....
۲۱	۴- رویکرد های مرتبط با هویت .....
۲۱	الف- رویکرد جوهرگرا .....
۲۲	ب- رویکرد سازه گرا .....
۲۶	۵- هویت ملی .....
۳۴	۶- ابعاد هویت ملی .....
۳۴	الف- بعد اجتماعی هویت ملی .....
۳۴	ب- بعد تاریخی هویت ملی .....

۳۵	ج- بعد جغرافیایی هویت ملی .....
۳۵	د- بعد سیاسی هویت ملی .....
۳۵	ه- بعد دینی هویت ملی .....
۳۶	و- بعد فرهنگی هویت ملی .....
۳۷	۷- نقش رسانه ها در شکل گیری هویت .....
۴۰	۸- دیدگاه صاحب‌نظران در باره هویت .....
۷۵	۹- مدل تحلیلی .....
۸۰	۱۰- فرضیات تحقیق .....
۸۲	۱۱- خلاصه ادبیات تحقیق .....

فصل سوم: روش شناسی تحقیق ۸۴-۹۲

۸۴	۱- روش تحقیق .....
۸۴	۲- ابزار گرد آوری تحقیق .....
۸۵	۳- روایی و اعتبار تحقیق .....
۸۵	۴- جامعه آماری .....
۸۵	۵- حجم نمونه .....
۸۵	۶- تکنیک های تجزیه و تحلیل اطلاعات .....
۸۶	۷- تعریف و سنجش متغیر ها .....
۸۶	الف- هویت ملی .....
۸۹	ب- ارزش های مادی / فرامادی .....
۸۹	ج- تعلق گروهی .....
۹۰	د- رضایت از کشور .....
۹۰	د- متغیر های زمینه ای .....

۹۳-۱۳۲	..... فصل چهارم: تجزیه و تحلیل اطلاعات
۹۳	..... بخش اول- سیمای نمونه آماری
۱۱۳	..... بخش دوم - آزمون فرضیات
۱۳۰	..... پیش بینی هویت ملی

۱۳۳-۱۴۱	..... فصل پنجم: جمع‌بندی و نتیجه‌گیری
۱۳۳	..... ۱- خلاصه
۱۳۷	..... ۲- بحث و نتیجه‌گیری
۱۳۹	..... ۳- مشکلات تحقیق
۱۴۰	..... ۴- پیشنهاد تحقیق

۱۴۱-۱۴۶	..... منابع و مآخذ
	..... ضمیمه

فهرست شکل ها

صفحه	عنوان
۹۵	شکل ۴-۱ بافتنگار توزیع فراوانی پاسخگویان برحسب سن .....
۱۰۵	شکل ۴-۲ بافتنگار توزیع فراوانی مقیاس تعلق ملی .....
۱۰۷	شکل ۴-۳ بافتنگار توزیع فراوانی مقیاس تعهد ملی .....
۱۰۹	شکل ۴-۴ بافتنگار توزیع فراوانی مقیاس میراث مشترک .....
۱۱۱	شکل ۴-۵ بافتنگار توزیع فراوانی مقیاس هویت ملی .....

فهرست جداول

صفحه	عنوان
۸۶	جدول ۳-۱ شاخص سازی هویت ملی .....
۹۳	جدول ۴-۱ توزیع پاسخگویان بر حسب جنسیت .....
۹۴	جدول ۴-۲ . توزیع پاسخگویان بر حسب سن .....
۹۵	جدول ۴-۳ توزیع پاسخگویان بر حسب گروه های سنی سه گانه .....
۹۶	جدول ۴-۴ توزیع پاسخگویان بر حسب وضعیت تأهل .....
۹۶	جدول ۴-۵ توزیع پاسخگویان بر حسب وضعیت اشتغال .....
۹۷	جدول ۴-۶ توزیع پاسخگویان بر حسب تحصیلات .....
۹۷	جدول ۴-۷ توزیع پاسخگویان بر حسب تحصیلات پدر .....
۹۸	جدول ۴-۸ توزیع پاسخگویان بر حسب شغل پدر .....
۹۹	جدول ۴-۹ توزیع پاسخگویان بر حسب درآمد خانوادگی .....
۱۰۰	جدول ۴-۱۰ توزیع پاسخگویان بر حسب میزان رضایت از زندگی در کشور .....
۱۰۰	جدول ۴-۱۱ توزیع پاسخگویان بر حسب میزان رضایت از کار در ایران .....
۱۰۱	جدول ۴-۱۲ توزیع پاسخگویان بر حسب میزان رضایت از تحصیل در ایران .....
۱۰۲	جدول ۴-۱۳ توزیع پاسخگویان بر حسب تعلق گروهی .....
۱۰۳	جدول ۴-۱۴ توزیع پاسخگویان بر حسب مجموعه ارزشی .....
۱۰۴	جدول ۴-۱۵ توزیع پاسخگویان بر حسب مجموعه ارزشی .....
۱۰۵	جدول ۴-۱۶ آماره های مقیاس تعلق ملی .....
۱۰۶	جدول ۴-۱۷ توزیع پاسخگویان بر حسب تعلق ملی .....
۱۰۷	جدول ۴-۱۸ آماره های مقیاس تعهد ملی .....
۱۰۸	جدول ۴-۱۹ توزیع پاسخگویان بر حسب تعهد ملی .....

- جدول ۲۰-۴ آماره های مقیاس میراث مشترک..... ۱۰۹
- جدول ۲۱-۴ توزیع پاسخگویان برحسب میراث مشترک ۱۱۰
- جدول ۲۲-۴ آماره های مقیاس هویت ملی..... ۱۱۱
- جدول ۲۳-۴ توزیع پاسخگویان برحسب هویت ملی ۱۱۲
- جدول ۲۴-۴ آزمون بررسی تفاوت میانگین گرایش به هویت ملی بین دختران و پسران ۱۱۳
- جدول ۲۵-۴ آزمون بررسی تفاوت میانگین گرایش به هویت ملی جوانان مجرد و متأهل ۱۱۵
- جدول ۲۶-۴ توزیع پاسخگویان برحسب وضعیت اشتغال به تفکیک گرایش آنان به هویت ملی.. ۱۱۶
- جدول ۲۷-۴ آنالیز واریانس نمرات شاخص های هویت ملی درگروه های مختلف شغلی..... ۱۱۷
- جدول ۲۸-۴ توزیع پاسخگویان برحسب تحصیلات به تفکیک گرایش به هویت ملی..... ۱۱۸
- جدول ۲۹-۴ آنالیز واریانس نمرات شاخص های هویت ملی بر اساس سطح تحصیلات جوانان. ۱۱۹
- جدول ۳۰-۴ توزیع پاسخگویان برحسب سن به تفکیک گرایش آنان به هویت ملی ۱۲۰
- جدول ۳۱-۴ توزیع فراوانی پاسخگویان برحسب شاخص های هویت ملی به تفکیک گروه های
سنی ۱۲۱
- جدول ۳۲-۴ توزیع پاسخگویان برحسب پایگاه اقتصادی- اجتماعی به تفکیک گرایش
جوانان به هویت ملی..... ۱۲۳
- جدول ۳۳-۴ آنالیز واریانس نمرات شاخص های هویت ملی بر اساس پایگاه اقتصادی
- اجتماعی ۱۲۴
- جدول ۳۴-۴ توزیع پاسخگویان برحسب شاخص های هویت ملی به تفکیک رضایت از کشور... ۱۲۶
- جدول ۳۵-۴ آنالیز واریانس نمرات شاخص های هویت ملی بر اساس رضایت از کشور ۱۲۷
- جدول ۳۶-۴ توزیع پاسخگویان برحسب اولویت های ارزشی به تفکیک گرایش جوانان
به هویت ملی ۱۲۹
- جدول ۳۷-۴ توزیع پاسخگویان برحسب هویت ملی به تفکیک تعلق گروهی..... ۱۳۰
- جدول ۳۸-۴ تحلیل رگرسیون چند متغیره ۱۳۱

فصل اول :

« کلیات طرح »

۱-۱. بیان مسأله تحقیق

هویت در زبان فارسی به معنی ذات، وجود و آن چه موجب شناسایی شخص باشد است (معین، ۱۳۸۲). در فرهنگ لغت آکسفورد هویت به ویژگی ها، احساسات و عقایدی که مردم را از دیگران متمایز می سازد تعریف شده است.

هویت از مباحث اساسی و مهم جامعه بشری است که از دو بعد مورد مطالعه قرار می گیرد، یکی از بعد فردی که همزمان با رشد فرد در جریان اجتماعی شدن شکل می گیرد و موجب می شود که تا فرد نشان دهد که "من کیستم" و دیگری از بعد اجتماعی و بیانگر این مطلب است که "دیگران کیستند". هویت دارای سطوح و جنبه های گوناگونی است که هم زمان با رشد فرد حاصل می شود.

اندیشمندان علوم اجتماعی هر کدام از نقطه نظر خاص خود به تعریف هویت پرداخته اند. از نظر گیدنز هویت عبارت است از: خود شخص آن طوری که شخص از خودش تعریف می کند. از نظر او هویت انسان در کنش متقابل با دیگران ایجاد می گردد و در جریان زندگی پیوسته تغییری کند (گیدنز، ۱۳۷۸: ۱۵).

هویت را می توان مهم ترین مولفه نظم و انسجام اجتماعی قلمداد کرد. به همین جهت جنکینز به درستی متذکر می شود که هویت اجتماعی مهم ترین شرط لازم زندگی اجتماعی است. از نظر وی هویت اجتماعی به شیوه هایی اشاره دارد که افراد و جماعت ها در روابط اجتماعی خود از افراد و جماعت ها دیگر متمایز می شوند (جنکینز، ۱۳۸۱: ۷).

افراد، به ویژه جوانان از راه های متفاوت چون، خانواده، مدرسه، نظام آموزشی و رسانه های جمعی با ارزش ها و هنجارهای جامعه، به عبارتی دیگر، "فرهنگ خویش" زبان، ادبیات، تاریخ، دین، نمادها، سرزمین، مردم و دولت و میراث فرهنگی "کشور خود در جریان جامعه پذیری آشنا می شوند و در طی زمان برایشان اهمیت می یابد، و نسبت به آن ها احساس تعلق و تعهد پیدا می کنند و این امر موجب همبستگی و انسجام اجتماعی می شود. یوسفی بیان می دارد "میزان تعلق و وفاداری افراد به هر یک از عناصر مذکور، احساس هویت ملی آن ها را مشخص می سازد" (یوسفی، ۱۳۷۹: ۱۷).

کشورما، کشوری در حال گذر است و با تحولات و مسائل خاص دوران گذر از سنت به مدرنیته روبرو است. مسأله اساسی این است که در حالت گذار، امروزه جوانان از یک سو با مشکلات موجود در جامعه از قبیل نداشتن شغل مناسب، عدم امنیت شغلی، کمی درآمد خانواده ها، نگرانی از

آینده خود و... روبرو هستند. و از سوی دیگر به دلیل گسترش حیرت انگیز رسانه های جمعی بویژه رسانه های غربی از قبیل ماهواره، اینترنت و... با فضای بیرون از جامعه خود ارتباط برقرار می کنند و با ارزش ها و الگوهای عمل کشور های دیگر آشنا می شوند و در بسیاری از موارد هویت خود را در قالب آن ارزش ها تعریف می کنند این وضعیت تعارض و ناسازگاری آنان را در جامعه به دنبال دارد. در حقیقت جوانان دچار نوعی نابسامانی هویتی ناشی از عدم جدایی کامل از هویت گذشته و اتصال به هویت جدید هستند. و این امر موجب می شود تا جوانان ایرانی نسبت به فرهنگ حال و گذشته خویش احساس تعلق و یگانگی کمتری ابراز می نماید، این پدیده که به بحران هویت معروف است از گرایشات و ظواهر عده ای از جوانان کاملاً مشهود است.

عدم تعلق و تعهد جوانان نسبت به هویت ملی و جامعه سبب بروز آسیب های فکری، بی میلی نسبت به زندگی، فرار مغزها، مهاجرت و... می شود. از دید برخی از صاحب نظران شواهد بسیاری دلالت دارد که شتابندگی و گستردگی تحولات جهان معاصر، سبب گردیده تا هویت جوانان دائماً در تغییر و در بحران باشد، و زمینه ای در جهت سردرگمی ها، نا بسامانی هویتی، عدم تعهد، پایمال شدن منافع ملی، پیدایش بحران هویت گردد (عبداللهی، ۱۳۷۵: ۱۵۸).

هویت ملی را میتوان یکی از مهم ترین مولفه هایی دانست که موجب انسجام و همبستگی اجتماعی می شود. هویت ملی به معنای مجموعه ای به هم پیوسته از ویژگی های فرهنگی، سیاسی، تاریخی، و جغرافیا یی است که طی آن افراد، در قبال آن احساس همبستگی، تعهد و وفاداری می یابند. هویت ملی به معنای احساس تعلق و وفاداری به عناصر و نماد های مشترک در اجتماع ملی (جامعه کل) است. هویت ملی است که اصول و بنیادهای مشترک دیرپای مردم یک سرزمین را که بر گرد آن وحدت پیدا می کنند، نشان می دهد (احمدی، ۱۳۸۲: ۱۳).

در این راستا تحقیق حاضر بر آن است تا این بعد از ابعاد هویت اجتماعی، یعنی هویت ملی را که در سطح کشور، و به عبارتی بهتر دولت - ملت مطرح است، بین جوانان ۱۶ تا ۲۹ ساله شهرستان رودسر در استان گیلان مورد بررسی قرار دهد و ارتباط آن را با فاکتورهای تعیین کننده مورد سنجش قرار دهد.

۲-۱. ضرورت موضوع

جمعیت ما از جوان ترین جمعیت ها در میان کشورهای جهان است. بنابراین مطالعه و برنامه ریزی برای این قشر وسیع امری مهم است که توجه و مساعدت بیشتر پژوهشگران و مسئولان اجرایی دست اندر کار را می طلبد. از آن جایی که تحولات آینده بشر به مدد این قشر عظیم صورت می پذیرد شناخت پایه های فکری و فرهنگی آن ها امری ضروری و حیاتی می نماید.

از آن زمان که انسان پای به این کره خاکی نهاد، اولین پرسشی که به ذهنش خطور کرد این بود که "من کیستم؟" با گذشت زمان و ظهور اقوام مختلف، اکنون نیز که در هزاره ی سوم هستیم، مهم ترین پرسش فراروی بشر همان سؤال اولیه است، این که من کیستم و دارای چه هویتی می باشم؟ در حقیقت پاسخ به این پرسش دارای دو ویژگی مهم است: یکی این که تک تک افراد با یافتن جواب این سؤال احساس اعتماد به نفس می کنند و دوم این که جامعه و گروه جهت و هدف خود را مشخص می کنند. نکات برجسته ای که مطالعه و شناخت در حوزه هویت ملی را ضروری می سازد، از این قرارند:

۱- لزوم ایجاد نگرش مثبت در جوانان به هویت خودی (ایرانی). ۲- شناخت هویت ملی این امکان را می دهد که به پویایی فرهنگ خود کمک کنیم و احساس تعلق به آن را در بین افراد جامعه به ویژه جوانان زنده کنیم. ۳- از آن جا که جامعه ما در حال گذر و به عبارتی در حال توسعه است، هویت ملی می تواند در فرایند توسعه و پیشرفت نقش اساسی داشته باشد. ۴- تغییراتی که با گسترش صنعت ارتباطات به وجود می آید؛ قداراست هویت ملی کشورها را با بحران مواجه سازد. ۵- دست یابی به وفاق و وحدت ملی، خصوصاً در کشور ایران که از تنوع گسترده خرده فرهنگ ها و قومیت ها برخوردار است. ۶- گسترش و هویت فرهنگی. ۷- مقابله با تهاجم فرهنگی. ۸- مقابله با پدیده آسیب شناختی فرار مغزها.

بنابر این پرداختن به موضوع هویت جوانان، در اوضاع و احوال فعلی جامعه ای که در حال گذار و

در معرض تغییرات پرشتاب است، ضروری به نظر می رسد.

۳-۱. اهداف پژوهش

الف) هدف کلی :

« بررسی متغیرهای جامعه شناختی مؤثر بر گرایش جوانان شهر رودسر نسبت به هویت ملی »

ب) اهداف جزئی :

(۱) بررسی و سنجش میزان گرایش جوانان به هویت ملی

۱-۱ سنجش میزان احساس تعلق مشترک

۱-۲ سنجش میزان تعهد و وفاداری مشترک

۱-۳ سنجش میزان آشنایی با میراث مشترک

(۲) سنجش پایگاه اقتصادی - اجتماعی خانواده

(۳) سنجش میزان احساس رضایت جوانان از کشور

(۴) بررسی رابطه احساس رضایت جوانان از کشور با گرایش آن ها نسبت به هویت ملی

(۵) بررسی رابطه پایگاه اقتصادی - اجتماعی خانواده با گرایش جوانان نسبت به هویت ملی

(۶) بررسی رابطه متغیرهای زمینه ای با گرایش جوانان نسبت به هویت ملی

(۷) بررسی رابطه ارزش های مادی، فرامادی با گرایش جوانان نسبت به هویت ملی

فصل دوم :
«مبانی نظری تحقیق»

۱- مروری بر پژوهش های پیشین:

هرچند تحقیقات انجام گرفته در زمینه هویت ملی بسیار کم است اما هریک از پژوهشگران در پژوهش های خود از زوایای مختلف به موضوع هویت پرداختند. تحقیقاتی که این پژوهش به آن ها پرداخته و مورد بررسی قرار داده است عبارتند از: بررسی رابطه هویت ملی و قومی، بررسی گرایش دانشجویان بلوچ به هویت ملی، تحول هویت ملی دوره های مختلف تحصیلی، بررسی هویت فرهنگی دختران جوان و الگوی مصرف و پوشاک و هویت اجتماعی. با این وجود تلاش و فعالیت موسسات پژوهشی از جمله موسسه " مطالعات ملی " که فصلنامه مطالعات ملی را منتشر می کند، نمونه ای از اقدامات امیدوارکننده ای است که در این زمینه می توان نام برد. در این قسمت به برخی از این پژوهش های انجام گرفته اشاره می شود.

احمد لو (۱۳۸۳) در تحقیق خود که تحت عنوان " بررسی رابطه میزان هویت ملی و هویت قومی در بین جوانان تبریز در دانشگاه تربیت مدرس تهران انجام داده است، به دنبال پاسخگویی به این سئوالات اساسی بوده است:

۱- میزان گرایش به هویت قومی در بین جوانان ترک چقدر است؟

۲- میزان گرایش به هویت ملی در بین جوانان ترک چقدر است؟

۳- آیا بین میزان هویت قومی و میزان هویت ملی جوانان رابطه ای وجود دارد؟

وی برای بررسی سئوالات فوق به بررسی نظری هویت، هویت جمعی از دیدگاه جامعه شناسان و نحوه درونی کردن نحوه هویت جمعی توسط فرد از طریق اجتماعی شدن و جامعه پذیری و نظریه های هویت اجتماعی پرداخته است.

از نظر محقق ایران کشوری کثیرالقوم است. و یکی از مسائلی که انسجام ملی را دامن می زند وجود گروه های قومی می داند. فرض اساسی تحقیق مذکور در رابطه با هویت ملی و انسجام عام با هویت های قومی این بوده است که بین این دو رابطه معکوس وجود دارد و هرچه هویت قومی بیش تر باشد هویت ملی ضعیف تر می شود.

محقق تحقیق خود را در بین جوانان ۲۰-۳۰ ساله تبریزی انجام داده و ۳۸۰ نفر را به عنوان نمونه تحقیق خود انتخاب کرده است.

در این طرح تحقیق، پژوهشگر پنج مولفه اساسی هویت ملی ایرانیان که در طول تاریخ تکامل یافته، مورد سنجش و ارزیابی قرار داده است. این مولفه ها عبارتند از: زبان و ادبیات فارسی، میراث فرهنگی (مراسم ملی، نماد های ملی و گذشته تاریخی)، وابستگی ملی (قلمرو جغرافیایی، مردم ایران) گرایش دینی و گرایش سیاسی.

نتایج بدست آمده از این تحقیق نشان می دهد که بین هویت ملی و هویت قومی رابطه مثبت ولی ضعیف معنی داری وجود دارد. بدین معنی که با تقویت میزان هویت قومی، هویت ملی نیز تا حدودی در بین افراد تقویت می شود. همچنین این تحقیق نشان می دهد که بین میزان هویت ملی و گرایش به تاریخ قومی رابطه مثبت ولی ضعیف معنی داری وجود دارد. یعنی هر چه گرایش به تاریخ قومی تقویت شود، میزان هویت ملی در حد ضعیف تقویت می شود. و با افزایش میزان هویت قومی و یا گرایش به مؤلفه های هویت قومی، میزان هویت ملی نیز تا حدودی تقویت می شود.

محقق در پایان کار تحقیقی چنین نتیجه گیری می کند که، افراد دارای هویت های گوناگونی هستند و این هویت ها لزوماً در مقابل همدیگر قرار نمی گیرند. افراد از هویت های گوناگون خود به عنوان بسته های اطلاعاتی استفاده کرده و در موقعیت های کنشی مقتضی از آن ها سود می جویند. و بنابراین افراد تناقضی بین این دو هویت درک نمی کنند.

حسین بر (۱۳۸۱) در تحقیقی به بررسی عوامل موثر بر نگرش دانشجویان بلوچ نسبت به هویت ملی پرداخته است. تحقیق وی با این پرسش آغاز می شود که گرایش دانشجویان بلوچ به عنوان قشری از نخبگان قوم بلوچ نسبت به هویت ملی چگونه است؟

محقق برای سنجش نگرش دانشجویان بلوچ به هویت ملی و عوامل موثر بر آن فرضیه هایی را مطرح نموده و در قالب آن ها به ارتباط با متغیرها پی چون جنسیت، گروه همسالان، گروه های مرجع، پایگاه اقتصادی - اجتماعی، تعداد ترم های تحصیلی گذرانده شده، رضایت از کشور، احساس تبعیض و احساس محرومیت با نگرش نسبت به هویت ملی پرداخته است.

* فرضیه اصلی این پژوهش این است که گرایش دانشجویان بلوچ به هویت ملی با عوامل مورد توجه در سطح خرد، یعنی ویژگی های فردی دانشجویان، موقعیت و تعاملات آنان با گروه های اجتماعی اولیه و ثانویه و ورودی های حاصل از این نوع تعاملات نظیر رضایت از کار و تحصیل و زندگی در ایران رابطه دارد. روش تحقیق این پژوهش پیمایشی بوده و برای گردآوری داده ها از تکنیک پرسشنامه استفاده شده است.